

УДК 342.41; 342.56; 343.13

С. В. Прилуцький, доктор юридичних наук,
професор кафедри правосуддя Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

НЕДОТОРКАННІСТЬ СУДДІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАКТИКИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

У роботі аналізується новітній конституційний механізм регламентації інституту недоторканності судді. У контексті дослідження було проаналізовано правові позиції Вищої ради правосуддя щодо зняття суддівської недоторканності, які були відображені у відповідних рішеннях за 2017 рік. У теоретичних узагальненнях і висновках автор обстоює позицію про те, що Вища рада правосуддя в питаннях зняття суддівської недоторканності (імунітету) має виконувати функцію судового контролю, а її рішення про надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою чи арештом мають підлягати прямому застосуванню, без подальших рішень слідчого судді.

Ключові слова: суддя, недоторканність, Вища рада правосуддя, затримання, тримання під вартою.

S. V. Prylutskyi. Duty of judge (judicial immunity): actual problems of legal regulation and practice application

The paper analyzes the latest constitutional mechanism for regulating the judge's immunity. In the context of the study, the legal positions of the High Council for Justice (HCJ) regarding the removal of judicial immunity, which were reflected in relevant decisions for 2017, were analyzed.

The author argues that domestic legislation needs some adjustments. In particular, the HCJ acting as a judicial (judicial) authority must establish whether the evidence presented by the party proves the circumstances, which indicate: 1) the existence of reasonable suspicion of committing a criminal offense by a judge suspected of a criminal offense; 2) the presence of sufficient grounds to believe that there is at least one of the risks stipulated in Article 177 of the CPC of Ukraine; 3) insufficiency of the use of milder preventive measures to prevent the risk or risks specified in the petition. The HCJ, in matters of removal of judge immunity, should perform judicial control function, and its decision to consent to the detention of a judge, his detention or arrest should be directly applicable, without further decisions of the investigating judge. An unjustified and unnecessary imposition (lay-out) of two jurisdictional jurisdictions: the HCJ and local courts (investigating judges) on judicial control in the detention and taking of judges in custody is considered to be groundless and unnecessary.

Key words: judge, immunity, high council of justice, detention, detention.

Постановка проблеми. 1. Щодо правової регламентації гарантій недоторканності суддів

Конституція України (далі – КУ) у ст. 29 установлює, що кожна людина має право на свободу й особисту недоторканність. Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах і в порядку, що встановлені законом.

У разі нагальної необхідності запобігти злочині чи його припинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин із моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.

Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість із моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника.

Кожний затриманий має право в будь-який час оскаржити в суді своє затримання. Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого.

© С. В. Прилуцький, 2018

Як спеціальна норма щодо ст. 29 КУ, ст. 126 КУ встановлює, що незалежність і недоторканність судді гарантуються Конституцією й законами України. Як відомо, після конституційної реформи 2016 року роль зі зняття суддівської недоторканості було покладено на новоутворений орган – Вищу раду правосуддя (далі – ВРП) [1; 2], без згоди якої сьогодні суддю не можна затримувати чи утримувати під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину.

Водночас суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалене ним судові рішення, за винятком учинення злочину або дисциплінарного проступку.

Таким чином, згідно з конституційними положеннями (ст. 131 КУ) саме ВРП є тим органом, який надає згоду на затримання судді чи утримання його під вартою, а також ухвалює рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя.

Мета статті. У роботі аналізується новітній конституційний механізм регламентації інституту недоторканності судді.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що наявні національні нормативи достатньою мірою гармонізовані зі стандартами ООН і РЄ. Зокрема, згідно з *Основними принципами незалежності судових органів (1985 р.)* [3] встановлено, що відповідно до національних законів суддям слід користуватися особистим імунітетом від судового переслідування за фінансову шкоду, спричинену в результаті хибних дій чи упущень, які мали місце під час здійснення ними своїх судових функцій. При цьому судді можуть бути тимчасово усунуті від посади чи звільнені тільки з причин їх нездатності виконувати свої обов'язки або внаслідок поведінки, невідповідної посаді, яку вони займають. Рішення про усунення від посади повинні бути предметом незалежної перевірки.

Відповідно до *Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки* [4] встановлено, що тлумачення закону, оцінювання фактів або доказів, які здійснюють судді для вирішення справи, не повинні бути приводом для кримінальної відповідальності, крім випадків злочинного наміру.

Судді не повинні нести особисту відповідальність за випадки, коли їхні рішення були скасовані або змінені в процесі апеляційного розгляду.

Коли суддя не виконує суддівські функції, він може бути притягнутий до відповідальності згідно із цивільним, кримінальним або адміністративним правом, як і всі інші громадяни.

Питання суддівського імунітету більш детально розглянуті у *Висновку № 3 (2002) КРЄС* [5], де вказується, що судді, які в процесі своєї діяльності на посаді вчиняють те, що за будь-яких обставин кваліфікується як кримінальне правопорушення (наприклад, отримання хабара), не можуть користуватися імунітетом від звичайного кримінального процесу. У деяких країнах навіть ті порушення суддів, за якими стоять добрі наміри, можуть розглядатися як злочини. Так, наприклад, судді в Швеції й Австрії (подібно до публічних посадовців) можуть бути покарані (наприклад, штрафом) у деяких випадках крайньої необережності (наприклад, за надто довге утримання особи у в'язниці).

Щодо кримінальної відповідальності, то КРЄС вважає, що судді повинні притягатися до кримінальної відповідальності за загальними правилами за злочини, учинені за межами виконання суддівських обов'язків; судді не повинні нести кримінальну відповідальність у разі ненавмисних правопорушень під час здійснення ними своїх функцій.

У національному законодавстві ключові положення щодо недоторканності й імунітету суддів розкриваються у ст. 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (2016 р.) де зазначається, що суддя, затриманий за підозрою у вчиненні діяння, за яке встановлена кримі-

нальна чи адміністративна відповідальність, повинен бути негайно звільнений після з'ясування його особи, за винятком таких випадків:

1) якщо ВРП надано згоду на затримання судді у зв'язку з таким діянням;

2) затримання судді відбулося під час або відразу ж після вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, якщо таке затримання є необхідним для попередження вчинення злочину, відвернення чи попередження наслідків злочину чи забезпечення збереження доказів цього злочину.

Суддя не може бути підданий приводу чи примусово доставлений до будь-якого органу чи установи, крім суду, за винятком випадків, зазначених вище. Судді може бути повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення лише Генеральним прокурором (далі – ГП) або його заступником.

Юридичний механізм зняття суддівської недоторканності детально регламентується Законом України «Про Вищу раду правосуддя» (2016 р.), Кримінальним процесуальним кодексом України (2012 р.) і Регламентом Вищої ради правосуддя (2017 р.). Водночас постає питання, наскільки після конституційної реформи 2016 року став ефективнішим інститут недоторканності судді, чи гармонійно він вписується в механізм кримінальної юстиції та наскільки він гарантує незалежність судді. У рамках цих постановочних питань і спробуємо здійснити наше дослідження.

У контексті цієї праці ми проаналізували правові позиції ВРП щодо зняття суддівської недоторканності, які знайшли своє відображення у відповідних рішеннях за 2017 рік.

2. Правові позиції ВРП щодо суддівської недоторканності

2.1. Рішення щодо зняття суддівської недоторканності

У Рішенні від 12 березня 2017 року № 486/0/15-17 «Про надання згоди на утримання під вартою судді Суворовського районного суду м. Одеси» ВРП дійшла висновку, що подання заступника ГП містить обґрунтування, достатні для надання згоди на утримання судді під вартою, а порушень гарантій незалежності судді не виявлено.

Подання прокурора в цій справі було мотивоване тим, що є ризики вчинення суддею дій, передбачених п. п. 1–4 ч. 1 ст. 177 КПК України (підозрюваний, перебуваючи на свободі, буде переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду, знищить, сховає чи спотворить речі чи документи, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, незаконно впливатиме на інших підозрюваних і свідків у кримінальному провадженні, а також перешкоджатиме кримінальному провадженню іншим чином).

У своєму рішенні ВРП керувалася ст. ст. 126, 131, п. 16¹ розділу XV «Перехідні положення» КУ, ст. ст. 48, 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», ст. ст. 3, 30, 34, 58–60, п. 5 розділу III «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про Вищу раду правосуддя», п. п. 18.6–18.12 Регламенту ВРП.

У цьому провадженні ВРП задовольнила подання першого заступника ГП і надала згоду на утримання судді Суворовського районного суду м. Одеси під вартою.

У Рішенні від 21 квітня 2017 року № 889/0/15-17 «Про надання згоди на утримання під вартою судді Кіровського районного суду міста Дніпропетровська» встановлено, що 20 квітня 2017 року до ВРП надійшло подання (вх. № 2459/0/8-17) заступника ГП – керівника САП про надання згоди на утримання під вартою судді Кіровського районного суду м. Дніпропетровська, яку було затримано 19 квітня 2017 року під час вчинення особливо тяжкого злочину і якій 20 квітня 2017 року було повідомлено про підозру у вчиненні корупційних кримінальних правопорушень (ч. 4 ст. 368 КК України (прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання неправомірної вигоди службовою особою в особливо великому розмірі) і ч. 3 ст. 369-2 КК України (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої

особи за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, поєднане з вимаганням такої вигоди)).

У рішенні ВРП зазначається, що до подання долучені копії матеріалів, якими обґрунтовано його доводи, і воно відповідає вимогам ст. 184 КПК і ст. 58 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», порушень гарантій незалежності судді не виявлено.

Своїм рішенням ВРП задовольнила подання заступника ГП і надала згоду на утримання під вартою судді Кіровського районного суду м. Дніпропетровська.

Варто звернути увагу, що в обох зазначених рішеннях бракує юридичного обґрунтування на основі досліджених фактичних даних, як підстави для надання дозволу на застосування до судді запобіжного заходу тримання під вартою.

Також у Рішенні від 2 липня 2017 року № 1905/0/15-17 «Про надання згоди на утримання судді Троїцького районного суду Луганської області під вартою» встановлено, що 2 липня 2017 року до ВРП надійшло подання (вх. № 3768/0/8-17) заступника ГП – керівника САП про надання згоди на утримання судді, підозрюваної у вчиненні корупційного кримінального правопорушення (ч. 3 ст. 368 КК України), під вартою.

У рішенні, ухваленому ВРП, стверджується, що до подання долучені копії матеріалів, якими обґрунтовані його доводи, і підтверджується, що це подання відповідає вимогам ст. 184 КПК України та ст. 58 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», зокрема містить обґрунтування необхідності для утримання судді під вартою.

ВРП дійшла висновку, що це подання містить обґрунтування, достатні для надання згоди на утримання судді під вартою, а порушень гарантій незалежності судді не виявлено. У рішенні вказується, що суддю було затримано 30 червня 2017 року безпосередньо під час вчинення злочину, а повідомлення про підозру вручено 1 липня 2017 року.

Подання прокуратури було мотивоване тим, що є ризики вчинення дій, передбачених п. п. 1–5 ч. 1 ст. 177 КПК України. Тому ВРП вирішила задовольнити подання заступника ГП і надала згоду на утримання судді під вартою¹.

Проілюстровані рішення підтверджують, що ВРП вже виробила певний стиль і форму їх викладення. Ключовою ознакою цих рішень є те, що ВРП дає лише формальну оцінку подання прокурора, вказуючи, що воно «містить обґрунтування, достатні для надання згоди на утримання судді». Водночас у рішенні відсутня будь-яка безпосередня оцінка наведених доказів, що обґрунтовують підозру, а також необхідність застосування до судді запобіжного заходу у формі тримання під вартою. Рішення ВРП не містить достатньої юридичної вмотивованості на основі досліджених фактичних даних, а також обґрунтувань і заперечень сторін таких проваджень як об'єктивної підстави для надання дозволу на застосування до судді запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

У Рішенні від 29 вересня 2017 року № 3039/0/15-17 «Про надання згоди на утримання судді Баршівського районного суду Київської області під вартою» ВРП встановила, що суддю було затримано 27 вересня 2017 року безпосередньо під час вчинення тяжкого злочину. Того самого дня судді було вручено повідомлення про підозру у вчиненні корупційного кримінального правопорушення (ч. 4 ст. 368 КК України (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою в особливо великому розмірі)).

¹ Аналогічні рішення з такими ж обґрунтуваннями: Рішення від 16 грудня 2017 року № 4122/0/15-17 «Про надання згоди на утримання судді Дружківського міського суду Донецької області Молібоги Г.В. під вартою»; Рішення від 22 вересня 2017 року № 2924/0/15-17 № 2924/0/15-17 «Про надання згоди на утримання судді Кіровського районного суду міста Дніпропетровська Підберезного Г.А. під вартою»; Рішення від 2 листопада 2017 року № 3546/0/15-17 «Про надання згоди на утримання судді Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області Анісімової Наталі Дмитрівни під вартою»; Рішення від 7 листопада 2017 року № 3594/0/15-17 «Про надання згоди на утримання судді господарського суду Сумської області Коваленка О.В. під вартою».

У цьому рішенні ВРП констатувала, що до подання долучені копії матеріалів, якими обґрунтовані його доводи, а подання відповідає вимогам КПК України та ст. 58 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», зокрема **«містить факти та докази, що підтверджують вчинення суддею суспільно небезпечного діяння»**, передбаченого КК України, і обґрунтування необхідності утримання судді під вартою. Порухень гарантій незалежності судді ВРП не виявило.

З огляду на викладене ВРП вирішила задовольнити подання заступника ГП та надала згоду на утримання судді під вартою.

Проведений аналіз рішень ВРП про надання згоди на утримання суддів під вартою дає підстави зробити певні застереження. Так, у своїх рішеннях ВРП дає оцінку подання прокурора та вказує, що до подання долучені копії матеріалів, якими обґрунтовані його доводи. Також зазначається, що подання відповідає вимогам КПК України та ст. 58 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», зокрема містить факти та докази, що підтверджують вчинення суддею суспільно небезпечного діяння, передбаченого КК України, і обґрунтування необхідності утримання судді під вартою.

Вбачається, що ВРП у своїх рішеннях все ж мала б перевіряти (встановлювати) наявність обґрунтованої підозри, яка підтверджується конкретними фактичними даними, законність походження (отримання) яких, за наявності сумнівів, також мала б перевірятися. Проте в останньому рішенні ВРП лише констатувала «наявність фактів і доказів, що підтверджують вчинення суддею суспільно небезпечного діяння, передбаченого КК України». У такий спосіб ВРП децю заперечила презумпцію невинуватості.

На нашу думку, такий формі рішень ВРП бракує правової визначеності, а саме їх обґрунтованості та вмотивованості.

2.2. Рішення ВРП про відмову в наданні згоди на утримання суддів під вартою

У Рішенні від 18 серпня 2017 року № 2470/0/15-17 «Про відмову у наданні згоди на утримання судді Новопсковського районного суду Луганської області під вартою» було встановлено, що 16 серпня 2017 року суддю затримали за підозрою у вчиненні корупційного кримінального правопорушення (ч. 3 ст. 368 КК України). Повідомлення про підозру судді було вручено 17 серпня 2017 року.

Подання, з яким звернулася прокуратура до ВРП, було мотивоване тим, що є ризики вчинення суддею дій, передбачених п. п. 1–5 ч. 1 ст. 177 КПК України. Проте, як зазначила у своєму рішенні ВРП, до подання **«не додано доказів, достатніх для підтвердження викладеного в ньому обґрунтування»** та надання згоди на утримання судді під вартою. Крім того, під час розгляду подання було встановлено факт порушень гарантій незалежності судді.

ВРП вважає, що встановлені під час розгляду подання обставини свідчать про, що затримання судді не відповідає вимогам ст. 126 КУ.

У своєму рішенні ВРП вказала, що **«за результатами дослідження доданих до подання доказів не було доведено обґрунтованості подання та не встановлено фактів, які б свідчили про необхідність утримання судді під вартою, підстави для задоволення подання відсутні»**. Тим самим ВРП відмовила в задоволенні подання прокурора про надання згоди на утримання судді під вартою.

У цьому рішенні ВРП також не дала оцінку наданим доказам, проте зазначила, що «до подання не додано доказів, достатніх для підтвердження викладеного в ньому обґрунтування та надання згоди на утримання судді під вартою».

Крім того, у рішенні зазначається, що під час розгляду подання встановлено факт порушень гарантій незалежності судді, проте не зазначається, у чому виразилося таке порушення.

Вбачається, що таке рішення не містить належного обґрунтування та мотивації на підставі оцінки фактичних даних, які мали лягти в основу подання прокурора, а вказівка на те, що «за результатами дослідження доданих до подання доказів не було доведено обґрунтованості подання та не встановлено фактів, які б свідчили про необхідність утримання судді під вартою» не розкриває сутності обґрунтування ухваленого рішення.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

3. Теоретичний аналіз і висновки

3.1. Як уже зазначалося раніше, відповідно до законодавчо встановленої процедури подання про надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою чи арештом, відсторонення від посади вноситься на розгляд ВРП Генеральним прокурором або його заступником. При цьому подання має відповідати вимогам, установленим КПК України, і має бути вмотивованим, містити конкретні факти й докази, що підтверджують вчинення суддею суспільно небезпечного діяння, визначеного КК України, обґрунтування необхідності такого затримання (утримання), відсторонення. До подання мають додаватися копії матеріалів, якими обґрунтовуються доводи подання. Якщо ж таке подання не буде відповідати встановленим вимогам, ВРП умотивованим рішенням має його повернути відповідним суб'єктам звернення або залишити без розгляду.

З огляду на це вважаємо, що предметом розгляду ВРП має бути як формальний, так і фактичний складники подання прокурора. Тим самим на ВРП має покладатися завдання дати попередню оцінку фактичним даним (доказам), які лежать в основі підозри щодо судді, зокрема на предмет їх допустимості, належності та достатності через призму дотримання незалежності судді та недопущення неправомірного кримінального переслідування.

3.2. ВРП розглядає подання про надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою чи арештом не пізніше *n*'яти днів із дня отримання подання. Проте якщо суддю було затримано під час або відразу ж після вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, подання має бути розглянуте невідкладно після його надходження та в межах строку, визначеного КПК України.

Такі законодавчі положення вказують, що діяльність ВРП підпорядкована процесуальним нормам КПК України та становить невід'ємну складову частину механізму кримінального судочинства.

Розгляд подання про надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою чи арештом здійснюється ВРП без виклику судді, ВРП може й викликати його для надання пояснень. Розгляд подання починається з короткого викладу головуючим на засіданні ВРП наведеного в поданні обґрунтування необхідності такого затримання. Після короткого викладу матеріалів подання слово надається прокурору. Якщо засідання проводиться з викликом судді й він з'явився на засідання, то слово для надання пояснень також надається судді, щодо якого внесене подання, або його представнику.

Під час розгляду подання про надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою чи арештом ВРП має право заслухати будь-яку особу чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання, яке розглядається.

Рішення ВРП ухвалюється в нарадчій кімнаті відкритим голосуванням більшістю членів, які беруть участь у засіданні ВРП. Рішення про надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою чи арештом оголошується присутнім на засіданні та негайно вручається вповноваженому прокурору. Рішення ВРП про відмову в задоволенні подання повинне бути вмотивованим(!).

Водночас постає питання, чому закон у цілому не вимагає, щоб рішення ВРП були вмотивованими й обґрунтованими (?!).

Законом встановлено, що рішення ВРП про надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою чи арештом може бути оскаржене в порядку, визначеному КПК України, як складова частина скарги на відповідну ухвалу слідчого судді про затримання судді, утримання його під вартою чи арештом.

Вважаємо, що процедура розгляду подання прокурора у ВРП про обмеження суддівської недоторканності містить ключові ознаки судового розгляду: юрисдикційний орган (ВРП), який ухвалює рішення; зацікавлені протилежні сторони; механізм звернення до суду; дослідження й оцінка фактичних обставин справи; порядок ухвалення судового рішення та можливість його оскарження тощо.

3.3. Практика надання ВРП згоди на затримання судді чи утримання його під вартою викликає низку дискусійних запитань. Передусім, у чому полягає концептуальна сутність цієї компетенції ВРП? Що є предметом розгляду ВРП? Ухвалюючи рішення про надання згоди (чи відмову в наданні згоди) на утримання судді під вартою, які питання має з'ясувати ВРП?

Передусім ВРП має здійснювати контроль і захищати незалежність суддів від неправомірного впливу на них із боку органів кримінального переслідування. Проте практика діяльності ВРП протягом 2017 року свідчить, що в питаннях зняття суддівської недоторканності не все так однозначно. Так, у Рішенні ВРП від 12 березня 2017 року № 486/0/15-17 «Про надання згоди на утримання під вартою судді Суворовського районного суду м. Одеси» ВРП зазначила лише те, що «дійшла висновку, що подання заступника ГП містять обґрунтування, достатні для надання згоди на утримання судді». Проте ВРП у своєму рішенні не вдається до юридичної оцінки фактичних даних «обґрунтувань», що позбавляє рішення ознаки вмотивованості. Водночас у рішенні зазначається, що «подання мотивоване тим, що існують ризики вчинення підозрюваним дій, передбачених пунктами 1–4 ч. 1 ст. 177 КПК України.

Надавши згоду на утримання судді під вартою, рішення ВРП не містило належного юридичного обґрунтування на основі досліджених фактичних даних як підстави для надання дозволу на застосування до судді запобіжного заходу тримання під вартою. Відсутність належного обґрунтування та мотивації рішення ВРП також істотно обмежує можливість його подальшого оскарження.

Нині предметом розгляду ВРП фактично став формальний зміст подання, з яким звертається прокуратура. Водночас у Рішенні ВРП від 18 серпня 2017 року № 2470/0/15-17 «Про відмову у наданні згоди на утримання судді Новопсковського районного суду Луганської області під вартою» зазначається, що до подання не додано доказів, достатніх для підтвердження викладеного в ньому обґрунтування та надання згоди на утримання судді під вартою. Крім того, під час розгляду подання встановлено факт порушень гарантій незалежності судді. Установлені під час розгляду подання обставини свідчать про те, що затримання судді не відповідає вимогам ст. 126 КУ. Оскільки під час розгляду подання про надання згоди на утримання судді під вартою за результатами дослідження доданих до подання доказів не було доведено обґрунтованості подання та не встановлено фактів, які б свідчили про необхідність утримання судді під вартою, то підстави для задоволення подання відсутні.

На підставі цього ВРП відмовила в задоволенні подання про надання згоди на утримання судді під вартою. *Тим самим під час ухвалення свого рішення ВРП підтверджує, що досліджує докази, якими обґрунтовуються доводи подання, а також установлюються факти які б свідчили про необхідність утримання судді під вартою.*

3.4. *Вважаємо, що вітчизняне законодавство потребує певних корективів. Зокрема, ВРП виступаючи в ролі юрисдикційного (судового) органу,² має встановлювати, чи доводять надані стороною обвинувачення докази обставини, які свідчать про таке: 1) наявність об-*

² У справі «Олександр Волков проти України» (2013 р.) ЄСПЛ установив, що ніщо не заважає назвати «судом» конкретний національний орган, який не входить до судової системи.

грунтованої підозри у вчиненні підозрюваним суддею кримінального правопорушення; 2) наявність достатніх підстав вважати, що є хоча б один із ризиків, передбачених ст. 177 КПК України; 3) недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику чи ризикам, зазначеним у клопотанні.

Нами вбачається, що ВРП у питаннях зняття суддівської недоторканості (імунітету) має виконувати функцію судового контролю, а її рішення про надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою чи арештом мають підлягати прямому застосуванню, без подальших рішень слідчого судді.

3.5. Наразі законодавство не містить належного регулювання щодо змісту рішення та порядку його мотивування. Зокрема, рішення про надання згоди на тримання судді під вартою не мотивується оціненими фактичними даними (доказами) на які посилається у своєму поданні прокуратура, що фактично обмежує можливість подальшого оскарження такого рішення.

Рішення ВРП мають бути вмотивовані й обґрунтовані дослідженими доказами, і за своїм змістом повинні відповідати ст. 196 КПК України (ухвала про застосування запобіжних заходів). ВРП має вирішувати питання й щодо можливості продовження строків тримання судді під вартою.

3.6. Законом передбачено, що рішення ВРП із питань суддівської недоторканності можуть бути оскаржені в рамках і за процедурою кримінального судочинства. Проте **механізм оскарження рішення ВРП є досить незрозумілий і мало визначений**. У ст. 482 КПК України як спеціальній нормі, яка мала б чітко визначити особливості порядку притягнення до кримінальної відповідальності, затримання й обрання запобіжного заходу щодо суддів має лише загальні формулювання. Зокрема, затримання судді чи утримання його під вартою чи арештом здійснюється за згодою ВРП. Без згоди ВРП суддю не може бути затримано чи утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину.

Суддя, затриманий за підозрою у вчиненні діяння, за яке встановлена кримінальна відповідальність, повинен бути негайно звільнений після з'ясування його особи, за винятком таких випадків:

1) якщо ВРП надано згоду на затримання судді у зв'язку з таким діянням;

2) затримання судді відбулося під час або відразу ж після вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, якщо таке затримання є необхідним для попередження вчинення злочину, відвернення чи попередження наслідків злочину або забезпечення збереження доказів цього злочину. Суддя має бути негайно звільнений, якщо мета такого затримання (попередження вчинення злочину, відвернення чи попередження наслідків злочину або забезпечення збереження доказів цього злочину) досягнута.

Відповідно до наявного законодавчого механізму, порядок затримання судді, утримання його під вартою чи арештом повинен реалізовуватися в такій послідовності:

1) за поданням ГП або його заступником ВРП приймає рішення про надання (чи відмову в наданні) згоди на утримання судді під вартою;

2) прокурор чи слідчий за погодженням із прокурором подають клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою (ст. 184 КПК України) щодо судді до місцевого суду, у межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування;

3) слідчий суддя розглядає клопотання (ст. 193 КПК України) і застосовує (відмовляє у застосуванні) відповідний запобіжний захід (ст. ст. 194–197 КПК України);

4) учасники провадження мають право оскаржити ухвалу слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або відмову в його застосуванні в апеляційному порядку. *І саме в якості складової частини скарги на відповідну ухвалу слідчого*

судді про затримання судді, утримання його під вартою чи арештом може бути оскаржене рішення ВРП;

5) у рамках апеляційного оскарження апеляційний суд, за задумом законодавця, має розглянути й законність рішення ВРП.

Проте закон не говорить, що саме за таких умов буде предметом оскарження.

Видається безпідставним і непотрібним накладення (нашарування) двох судових юрисдикцій (ВРП і місцевих судів (слідчих суддів)) у питаннях судового контролю під час затримання та взяття суддів під варту.

Крім того, простежується й можливий юрисдикційний «конфлікт» між ВРП і загальними судами.

3.7. *Вважаємо, що окремим предметом для наукової дискусії в рамках інституту суддівського імунітету є кримінально-процесуальне законодавство в питаннях застосування щодо суддів негласних слідчих (розшукових) дій і оперативно-розшукових заходів. Вважаємо, що у ВРП міг би бути утворений окремий підрозділ, до якого входитиме Голова Верховного Суду й інші уповноважені члени ВРП для вирішення цих питань.*

Список використаних джерел:

1. Прилуцький С.В. Вища рада правосуддя – самостійний орган судової влади України (актуальні питання новітнього конституційного формату). Публічне право. 2017. № 4(28). С. 9–18.
2. Прилуцький С.В. Судові повноваження Вищої ради правосуддя: правове регулювання та перспективи вдосконалення. Актуальні питання кримінального права, процесу і криміналістики, удосконалення діяльності судової і правоохоронної систем: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Северодонецьк, 19 травня 2017 р.). Северодонецьк: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка, 2017. С. 314–318.
3. Міжнародні стандарти незалежності суддів: збірка документів. К.: Поліграф-Експрес, 2008. С. 13.
4. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ, 2015. С. 41–50.
5. Документи Консультативної ради європейських суддів: офіц. вид. / упоряд. А.О. Кавакін. К.: Ін Юре, 2015. С. 131–186.